

Ιμπεριαλισμός, Κίνα και Ρωσία - Μια εμπειριστατωμένη ανάλυση

Pier Fransesco Zarcone (FdCA)

Μια ενδο-ιμπεριαλιστική σύγκρουση λαμβάνει χώρα στον Καύκασο, στην οποία ο Γεωργιανός νάνος δρα εκ μέρους και με την κάλυψη των ΗΠΑ. Η καλώς αναμενόμενη και άμεση ρωσική αντίδραση – ο πρώτος γύρος της οποίας έχει νικητή τον Πούτιν – υπογράμμισε μόνο την ηλιθιότητα του προέδρου της Γεωργίας. Ως πολύ καλός εθνικιστής, πεοχώρησε, για μια ακόμα φορά, στην επιλογή της ένοπλης εκπτροπής, λογαριάζοντας φυσικά στη βοήθεια των ΗΠΑ, η οποία, ωστόσο, δεν πρόκειται ποτέ να δοθεί με τη μορφή στρατιωτικής επέμβασης, τη στιγμή που έπρεπε, αντίθετα, να σκεφτεί την τραγική κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα του. Άλλωστε, από μόνος του αποτελεί ένα ακόμα πολύ καλό παράδειγμα του πόσο επικίνδυνο είναι για κάποιον να είναι σύμμαχος της Ουάσινγκτον.

Λέγοντας αυτά, ας ρίξουμε μια ματιά στο ζήτημα του ιμπεριαλισμού στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Όπως γνωρίζουμε πολύ καλά, ο ιμπεριαλισμός άρχισε να πρωτοεμφανίζεται γύρω στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού αιώνα, κατά τη διάρκεια μιας πολύ συγκεκριμένης φάσης της ανάπτυξης του καπιταλιστικού συστήματος. Η πλέον γνωστή μελέτη της εποχής, η οποία κυκλοφόρησε το 1902, ήταν του John Hobson. Αλλά η πρώτη σοβαρή οικονομική μελέτη του όλου ζητήματος πάει λίγο πιο πίσω, στον Charles A. Conant, το έργο του οποίου με τίτλο “Economic Basis of Imperialism”, κυκλοφόρησε το 1898 από την North American Review. Ο “κλασικός” ιμπεριαλισμός αντιμετωπίστηκε ως ένα είδος ιστορικού επεκτατισμού, ως αποτέλεσμα, από τη μια, της καπιταλιστικής συσσώρευσης και, άρα, από την ανάγκη “εξαγωγής” της (και παρά τα χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης στις εσωτερικές αγορές των ιμπεριαλιστικών χωρών) και, από την άλλη, ως αποτέλεσμα της ανάγκης της απόκτησης νέων πηγών φτηνών πρώτων υλών και νέων αγορών. Ο ιμπεριαλισμός έχει, λοιπόν, χαρακτηριστεί, γενικώς, ως η επιβολή της οικονομικής και πολιτικής κυριαρχίας του ενός Κράτους σε ξένες περιοχές ή/και Κράτη, προς όφελος του ιμπεριαλιστικού εθνικού κεφαλαίου. Το φαινόμενο αυτό έκανε ίσως και χρήση του αποικισμού με τη στενή του έννοια, δηλαδή την επίσημη, άμεση προσάρτηση περιοχών και λαών με στόχο την εκμετάλλευσή τους. Παρ’ όλα αυτά, δεν είναι το ίδιο ακριβώς πράγμα όπως αυτός καθεαυτός ο αποικισμός.

Ο ιμπεριαλισμός, λοιπόν, είναι μια μορφή μονοπωλιακής προσάρτησης ή ελέγχου των πρώτων υλών, των πηγών ενέργειας και της εξαγωγής του κεφαλαίου. Στον ιδεολογικό τομέα έχει, κατά κάποιο τρόπο,

αναμειχθεί με το ευρωπαϊκό εθνικισμό που άνθισε τον 19ο αιώνα με τα αισθήματά του (κατά περιόδους καλυμμένα από τον ανθρωπισμό) περί υπεροχής της ράτσας – κάτι που με κανέναν τρόπο δεν εισήχθη από το γερμανικό ναζισμό (πόσοι θυμούνται, για παράδειγμα, τον Winston Churchill να εξεγείρεται κατά του ρατσισμού;)

Η εξήγηση του ιμπεριαλιστικού φαινομένου από τον Λένιν αποτελεί τώρα πλέον μια κλασική ιστορία. Είναι μια ερμηνεία που έχει μελετήσει τις οικονομικές ρίζες του φαινομένου, δημιουργώντας ένα υψηλό επίπεδο ανάπτυξης στη συγκεντροποίηση της παραγωγής και του κεφαλαίου, κάτι που οδηγεί στην αύξηση των μονοπωλίων, τη δημιουργία (διαμέσου της διάχυσης του βιομηχανικού και τραπεζικού κεφαλαίου) ενός σκληρού οικονομικού κεφαλαίου και, γι' αυτό, μιας οικονομικής ολιγαρχίας, την ολοένα αυξανόμενη σπουδαιότητα (όχι μόνο από ποιοτικής άποψης) της εξαγωγής του κεφαλαίου σε σχέση με τις εξαγωγές των αγαθών και τη διαίρεση των παγκόσμιων αγορών ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Κοιτάζοντας σ' αυτή την ανάλυση και, άρα, παραδεχόμενοι την άποψη της οικονομικής φαινομενολογίας, η σημερινή παγκοσμιοποίηση ίσως θεωρείται ότι είναι μια περαιτέρω ερμηνεία – στην παρούσα εποχή της υψηλής τεχνολογίας - της κατάστασης που μελετήθηκε από τον Λένιν.

Έχει ειπωθεί στους σύγχρονους καιρούς ότι έχουμε περάσει σε μια νεο-ιμπεριαλιστική φάση, που χαρακτηρίζεται μάλλον από μια άτυπη (από την άποψη της ηθικής και των ΜΜΕ) μορφή κυριαρχίας, αν και όχι πάντα χωρίς τη στρατιωτική της προστασία. Βασικά, η παγκοσμιοποίηση θεωρείται ότι ήταν μια ανάγκη αποφασιστικής σημασίας. Αυτό που προκαλεί εντύπωση δια μιας σχετικά το φαινόμενο αυτό, είναι ο ρόλος (και η τεράστια εξουσία) των πολυεθνικών, η μεγάλη ροή της κερδοσκοπικής κίνησης του κεφαλαίου, η συντριπτική ποσοτική υπεροχή της κίνησης του κεφαλαίου με μεγάλη σημασία στην κίνηση των αγαθών, και η τεράστια κυκλοφορία ντοκουμέντων και πληροφόρησης. Κάποιοι, πάντως, αναρωτιούνται εάν όλα αυτά εξελίσσονται ως αποτέλεσμα των συστατικών χαρακτηριστικών του φαινομένου. Με άλλα λόγια, εάν πρέπει να δίνουμε σημασία σε όψεις που είναι εγγενείς στην παραγωγική διάσταση, με την έννοια ότι επιστρέφοντας στη σφαίρα των σχέσεων παραγωγής πρέπει να δώσουμε προσοχή και στον ρόλο του κεφαλαίου στην παρούσα κατάσταση των επιπέδων “αξιολόγησης”, σε σχέση με τις σφαίρες παραγωγής και κυκλοφορίας. Δεδομένου ότι τα άνισα συστήματα εξακολουθούν να επιμένουν, η μεγαλύτερη παραγωγική χωρητικότητα (ιδιότητα) των κυρίαρχων χωρών έχει ως αποτέλεσμα την απόλαυση λιγότερων εργασιμων ωρών – όσον αφορά την παραγωγή – και στην απόκτηση μονεταριστικής αξίας που είναι πιο υψηλή – όσον αφορά την κυκλοφορία. Βασικά, ειδωμένος κατ' αυτό τον τρόπο, ο πραγματικός, βασικός (κάποιος θα πει δομικός) στόχος ίσως είναι η διατήρηση των άνισων συστημάτων αξίας-εργασίας, στα οποία η ανάγκη απόκτησης της μιας ή της άλλης ύλης θα μπορεί να είναι ενορχηστρωμένη (και όχι πλέον πρωταρχικά) όπως συνέβαινε στον ιμπεριαλισμό των αρχών του 20ού αιώνα. Αυτή η φυσιολογική επιμονή και

αύξηση των διεθνών εντάσεων θα μπορούσε να βρει την απάντησή της στην ανάγκη (αυτών που αναμειγνύονται σε όλα αυτά) να αμυνθούν και να βελτιώσουν τις θέσεις τους στην πλανητική οικονομική κυριαρχία, έτσι σαν να κάνουν σίγουρη την υπερίσχυση της θέσης του ενός ή του άλλου στο άνισο αυτό σύστημα. Αυτό σημαίνει ότι τα πολεμικά επεισόδια δεν αποτελούν απλώς και μόνο μια έκφραση της επιθυμίας για κυριαρχία (δηλαδή δεν είναι μόνο “υποκειμενικά” φαινόμενα).

Ωστόσο, σήμερα, σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από την επιστροφή του ιμπεριαλισμού, ακόμα και σε σχέση με πολέμους που προφανώς δεν έχουν καν κίνητρο, αλλά και κτηνώδεις στρατιωτικές καταλήψεις, και φυσικά με την τεράσια σημασία των αναγκών των μεγάλων δυνάμεων σε πετρέλαιο (και ας θυμηθούμε ότι αυτή η πρώτη ύλη η οποία ικανοποιεί πάνω από το 40% της ενεργειακής κατανάλωσης του κόσμου (1) δεν είναι η αστείρευτη πηγή όπως θεωρείτο κάποτε), δεν φαίνεται πλέον δυνατόν να συμφωνήσουμε στην άποψη ότι ο βασικός στόχος είναι απλώς να διατηρηθεί το άνισο ανταλλακτικό σύστημα αξίας-εργασίας. Απ’ όσο μπορώ να δω, η προοπτική μας πρέπει να αντιστραφεί: είναι οι πηγές ενέργειας που έχουν αποκτήσει τώρα έναν ζωτικό πρωταρχικό χαρακτήρα. Πράγματι, πρέπει να αναρωτηθούμε εάν το σύστημα αυτό της ανισότητας δεν είναι τίποτε περισσότερο από ένα μέσο ώστε να καταστήσει δυνατή την κυριαρχία και όχι το είδωλό της.

Ο ιμπεριαλισμός των ΗΠΑ έξω από την αμερικανική ήπειρο έχει αναπτυχθεί μέσω διαφόρων φάσεων. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο συνδέθηκε με την πρόθεση της υπονόμευσης του επιβιώσαντος ευρωπαϊκού αποικισμού ώστε να δημιουργηθεί μια σειρά κρατών υπηρετών της Ουάσινγκτον, αν και επίσημα ανεξάρτητων. Αυτή η φάση έχει γενικά χαρακτηριστεί ως νεο-αποικιοκρατική φάση, με τις τοπικές κυβερνήσεις στην υπηρεσία των πολυεθνικών των ΗΠΑ και των αμερικανικών πολιτικών και στρατιωτικών συμφερόντων. Έτσι δημιουργήθηκε ένας χώρος κυριαρχίας, η βάση του οποίου συγκροτήθηκε χάρη στη στρατιωτική επέμβαση, τις επιχειρήσεις συλλογής πληροφοριών και, πάνω απ’ όλα, την εργασία των οικονομικών θεσμών, διεθνών (όπως πχ. το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο - ΔΝΤ) και αμερικανικών – χωρίς να λογαριάζουμε εδώ τις ένοπλες δυνάμεις των πελατών-κρατών. Με την κατάρρευση του συστήματος παρακολούθησης της ΕΣΣΔ που ακολούθησε την πτώση της ίδιας, δημιουργήθηκε η πιθανότητα για τις ΗΠΑ να επεκτείνουν σημαντικά την παγκόσμια κυριαρχία τους, χάρη επίσης στην επέκταση της νεο-φιλελεύθερης ιδεολογίας της παγκοσμιοποίησης και της αίσθησης του ότι απολαμβάνουν πλέον μια ολοκληρωτική ασυδοσία η οποία πήρε τη θέση του φόβου για τον εχθρό που βρισκόταν πίσω από το Σιδηρούν Παραπέτασμα. Από την ανάδειξη του Τζορτζ Ο. Μπους στην προεδρία των ΗΠΑ, το καρτέλ πετρελαίου αναδείχθηκε στον πλέον σημαντικό παράγοντα των ιμπεριαλιστικών πολιτικών (αν και ακόμα ως μέρος του στρατιωτικο-βιομηχανικού συμπλέγματος) και μαζί με τη συντηρητική πολιτική του Κλίντον παραχώρησαν έδαφος στην άκρα δεξιά ιδεολογία και τακτική της παρούσας αμερικανικής κυβέρνησης, η οποία υποστηρίζει τους μόνιμους πολέμους, τις στρατιωτικές επιχειρήσεις και καταλήψεις καθώς και τη θεωρητικοποίηση του δικαιώματος των ΗΠΑ

να μην θεωρούν τον εαυτό τους δέσμιο καμιάς διεθνούς συμφωνίας εάν δεν ικανοποιούνται πρώτα τα εθνικά τους συμφέροντα.

Οι σημερινοί εχθροί των ΗΠΑ – εκτός από τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, τον οποίο ανέθρεψαν οι ίδιες οι ΗΠΑ στα πρώτα του βήματα – είναι η Κίνα και η Ρωσία, ανεξάρτητα από την επίσημη φύση των μεταξύ τους διπλωματικών σχέσεων, οι οποίες είναι φιλικές ή λιγότερο φιλικές. Η Κίνα, η οποία παραμένει η πλέον κατοικημένη χώρα της γης, φαίνεται ότι είναι σήμερα η μόνη χώρα που μπορεί να αντιπαραταθεί στις ΗΠΑ σε περίπου 15 ή 20 χρόνια από σήμερα. Η τεράσια οικονομική ρευστότητα επιτρέπει στην Κίνα να δρα ως επενδυτής σε παγκόσμιο επίπεδο και να υποστηρίζει οικονομικά προγράμματα από τη Νότια Αφρική στη Βενεζουέλα και από το Σουδάν στην Ινδοκίνα, συνάπτοντας συμφωνίες ώστε να διευθύνει ή να διαχειριστεί διαδρόμους κυκλοφορίας πρώτων υλών από την Κασπία προς τις βιομηχανικές της ζώνες στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας, ζώνες στις οποίες είναι ένας από τους μεγαλύτερους συναγωνιστές μαζί με τη Ρωσία, τις ΗΠΑ και τις διάφορες τοπικές δυνάμεις όπως το Ιράν και η Ινδία, δρώντας ως ο αντι-ισλαμικός χωροφύλακας του Συμφώνου της Σανγκάης. Το γιγάντιο οικονομικό πλεόνασμα της Κίνας είναι ακόμα ο καρπός δεκαετιών συσσώρευσης ως αποτέλεσμα του δεύτερου μονοπατιού της “παράλληλης ανάπτυξης” (κέρδη από τη γεωργία στην οποία έχει επενδύσει η βιομηχανία) που ακολουθήθηκε στην Κίνα από τα τέλη της δεκαετίας του 1960 και τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η οποία χαρακτηριζόταν από την εκμετάλλευση σε βάρος των Κινέζων εργατών και τη διαχείριση, την οικειοποίηση και διεύθυνση των πλεονασμάτων από το κινεζικό Κράτος το οποίο δεν φοβόταν (και δεν φοβάται ακόμα) να χρησιμοποιήσει μέχρι και ανοικτή βία.

Στην πραγματικότητα, στην Κίνα δεν υπήρξε ποτέ μετάβαση στον κομμουνισμό, ούτε η τεχνο-γραφειοκρατία πήρε ποτέ την εξουσία. Αυτό που έχουμε δει τα τελευταία 60 χρόνια είναι η κρατική καπιταλιστική διαχείριση από μια άκαμπτη γραφειοκρατική συγκεντρωποίηση, η οποία σήμερα δημιουργεί μια μετάβαση στον καπιταλισμό στην πλέον άγρια μορφή του, αλλά χωρίς να βασανίζεται να το επιτύχει αυτό διαμέσου ενός δυτικού στυλ πολιτικής δημοκρατίας. Πρέπει να αναλογιστούμε επίσης ότι το “οικονομικό θαύμα” της Κίνας, εκτός από το ότι έχει βασιστεί σε μια άγρια εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και της αγροτιάς, έχει χρησιμοποιήσει ευρέως την πολιτική των εξαγωγών των κατευθυνόμενων σε μια παγκόσμια οικονομία η οποία είναι ήδη υπερχρεωμένη και συνεχίζει να στοχεύει πέρα από τα σύνορά της.

Η πραγματική αναλογία ανάπτυξης της Κίνας τρέχει περίπου με 10% το χρόνο (αν όχι περισσότερο). Το 1998 παρήγαγε ήδη το 11,5% του παγκόσμιου GNP και έχει εκτιμηθεί ότι το 2015 θα χρειάζεται να εισάγει 4 εκατομμύρια βαρέλια πετρελαίου την ημέρα, που είναι η μισή σημερινή παραγωγή της Σαουδικής Αραβίας. Οι ΗΠΑ βλέπουν την πολιτική της Κίνας ως σοβαρό παράγοντα διατάραξης σε στρατηγικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο στην Αφρική, την Ασία και την Λατινική Αμερική, αρχίζοντας να αποκτά τον έλεγχο των φυσικών πηγών αερίου σε τοπικό επίπεδο. Η Κίνα τείνει να μεταχειρισθεί τις ανατολικές θάλασσες, όπως έκαναν και οι Ρωμαίοι με την *Mare Nostrum*, δηλαδή τη Μεσόγειο, περικλείοντας την Ιαπωνία και έχοντας το βλέμα στη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ. Η Βιρμανία βρίσκεται ήδη υπό τον έλεγχο της και επιζητά να επεκτείνει την επιρροή της προς την Αραβική Θάλασσα, τον Περσικό Κόλπο και τη Μέση Ανατολή. Στην Ασία, η Κίνα – μαζί με τη Ρωσία – έχει πρόσφατα ήδη επεκτείνει την επιρροή της σε πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, όπου η αμερικανική παρουσία έχει αδυνατίσει, όπως το Ουζμπεκιστάν. Υπάρχουν φήμες ότι οι Ταλιμπάν προμηθεύονται από την Κίνα – κάτι που αποτελεί αντιαμερικανική δραστηριότητα - αλλά στην παρούσα κατάσταση των πραγμάτων δεν είναι δυνατόν να ειπωθούν περισσότερα.

Στη νότια Κίνα, κατασκευάστηκαν 1.850 χλμ. οδικού δικτύου και έχουν ενδυναμωθεί τα φυσικά αμυντικά σύνορα στους πρόποδες των Ιμαλαίων. Η “Λεωφόρος Νο 3”, η οποία ενώνει καυτεθείαν την κινεζική πόλη Kunming με την Μπανγκόκ, διασχίζει επίσης τις μόλις και μετά βίας κατοικημένες περιοχές του Λάος και του Βιετνάμ, δίνοντας μια ξεκάθαρη εικόνα της αληθινής γεωστρατηγικής κινεζικής επέκτασης. Η Κίνα προμηθεύει με τεχνική και στρατιωτική, αλλά και με πυρηνική τεχνολογία, το Πακιστάν. Και δεν είναι λίγα αυτά τα διεθνή ΜΜΕ που ισχυρίζονται ότι οι κινεζικές μυστικές υπηρεσίες γνωρίζουν για τη μεταφορά πυρηνικής τεχνολογίας από το Πακιστάν στο Ιράν, τη Βόρεια Κορέα και τη Λιβύη. Επιπλέον, η κατασκευή του μεγάλου συγκροτήματος λιμένων στη ναυτική βάση Gwadar στην Αραβική Θάλασσα παρέχει στην Κίνα στρατηγικής σημασίας πρόσβαση στον Περσικό Κόλπο καθώς και διέξοδο στον Ινδικό Ωκεανό. Τέλος, το Θιβέτ έχει γίνει αντικείμενο της αποκιοκρατικής πολιτικής της Κίνας.

Είναι πολύ καλά γνωστό ότι υπάρχει αύξηση των πολιτικών και οικονομικών δεσμών ανάμεσα στο Πεκίνο και τη Μέση Ανατολή, τη Νότια Αφρική και τη Λατινική Αμερική, καθώς και με εκείνες τις χώρες που βρίσκονται στον μαυροπίνακα των ΗΠΑ για αρκετό διάστημα, όπως το Ιράν, το Σουδάν και η Βενεζουέλα. Το Σουδάν και το Ιράν είναι ανάμεσα στους πρώτους δέκα προμηθευτές πετρελαίου της Κίνας όπως και οι Αγκόλα, Κογκό και Ισημερινή Γουινέα. Η Κίνα έχει, επίσης, αρχίσει να εξαγει κεφάλαια, αναγκάζοντας τις ΗΠΑ να συνάπτουν αντικινεζικές συμμαχίες. Στην Αφρική, προς το παρόν, η δραστηριότητα αυτή είναι ένας αρκετά σημαντικός παράγοντας δεδομένου ότι το εμπόριο μεταξύ Κίνας και Αφρικής άγγιξε τα 40 δις δολάρια το 2005, αύξηση κατά 35% σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο. Τα αφρικανικά αποθέματα πετρελαίου έχουν καταστεί εξαιρετικά ενδιαφέροντα, σε τέτοιο

μάλιστα σημείο που κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 η Κίνα επένδυσε 8 δις δολάρια στο Σουδάν και 9 εκατομμύρια στη Νιγηρία το 2005, ενώ προμήθευσε, επίσης την Ανγκόλα με δάνεια ύψους 2,5 δις δολαρίων (σε πολύ ελκυστικούς τόκους) το 2004, ποσόν με το οποίο αναμενόταν να ανοικοδομηθεί η χώρα αυτή που καταστράφηκε μετά από 27 ολόκληρα χρόνια εμφυλίου πολέμου. Αυτή ήταν μια πρωτοβουλία με σοβαρές πολιτικές επιδράσεις καθώς επέτρεψε στην κυβέρνηση της Ανγκόλα να απορίψει προσφορά του ΔΝΤ με τις επακόλουθες νεοφιλελεύθερες καταστροφικές πολιτικές.

Ούτε πρέπει να αγνοούμε το γεγονός ότι το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με την Κίνα - \$202 δις το 2005 – δεν έχει γίνει σύντομα μικρότερο. Η Κίνα έχει γίνει κάτι σαν ένα είδος τραπεζίτη στις ΗΠΑ, καθώς συνεχίζει να αγοράζει αμερικανικά κρατικά χρεώγραφα και κατέχει τεράστια νομισματικά αποθέματα σε δολάρια (αυτά τα νομισματικά αποθέματα και χρεώγραφα υπολογίστηκαν το 2004 ότι κοστίζουν \$6000 δις). Έτσι λοιπόν είναι παραπάνω από προφανές ότι ενώ, από τη μια, η Κίνα βοηθείται μέσω της υποστήριξης σε δολάρια επηρεάζοντας τα επιτόκια, από την άλλη, βρίσκεται και αυτή υπό καθεστώς εξάρτησης. Και αυτή είναι μια άκρως επικίνδυνη κατάσταση, επειδή εάν μια μέρα οι δημοσιονομικές και οικονομικές δυσκολίες των ΗΠΑ χειροτερέψουν σε σημείο που η χώρα να μην μπορεί να ανταποκριθεί πλέον στο εξωτερικό της χρέος, ποιος θα εγγυηθεί ότι οι ηγέτες των ΗΠΑ δεν θα τα ξεκαθαρίσουν όλα αυτά μέσω ενός πολέμου; Θα είναι μια κλασική περίπτωση. Προς στιγμήν, πάντως, οι ΗΠΑ αναγκάζονται να τηρούν μια “ελαστική” στάση απέναντι στο Πεκίνο, καθώς χρειάζονται την Κίνα για να συνεχίσει να αγοράζει τα κρατικά τους χρεώγραφα.

Μερικοί σχολιαστές είναι πεπεισμένοι ότι, εάν τα πράγματα συνεχιστούν στο μοτίβο αυτό, τότε η Κίνα θα είναι η ηγέτιδα του παγκόσμιου εμπορίου το 2020, κάτι που μένει να δούμε. Η πιθανότητα η Κίνα να εξελιχθεί σε έναν μετριοπαθή αυτόνομο οικονομικό γίγαντα μπορεί να ειπωθεί στη μη ανταπόκριση ανάμεσα στα επίπεδα των εξωτερικών επενδύσεων κεφαλαίων στην χώρα και στον όγκο των δυτικών πωλήσεων στις κινεζικές αγορές. Η διαπιστωμένη δυσαναλογία ανάμεσα στις κινεζικές εξαγωγές και εισαγωγές, που έχει την εξήγησή της στη ρίζα του οικονομικού μπουμ στην παλαιά “Μέση Αυτοκρατορία”, εξακολουθεί να έχει ως αποτέλεσμα το ότι η Δύση εξακολουθεί να κάνει όνειρα για να μετατρέψει την Κίνα σε μια τεράστια αγορά για τα προϊόντα του “Πρώτου Κόσμου”. Όπως υπογράμμισε ο Ινδός Νομπελίστας οικονομολόγος Amartya Sen, η μαοϊκή εποχή κληροδότησε στην Κίνα ένα αξιόλογο αποτελεσματικό μαζικό σύστημα υγείας, αλλά επίσης και, πάνω απ’ όλα, ένα κρατικό σύστημα εκπαίδευσης από το δημοτικό σχολείο μέχρι το πανεπιστήμιο, το οποίο είναι δωρεάν για όλους από τη δεκαετία του 1980. Έτσι, η χώρα απολαμβάνει ακόμα τη σημαντική πηγή της μαζικής παραγωγής απόφοιτων πανεπιστημίου καλής κατάρτισης, ανάμεσα στους οποίους πάρα πολλοί μηχανικοί με μια ποικιλία ειδικοτήσεων, σε σημείο που εδώ και μερικά χρόνια η αμερικανική βιομηχανία να έχει πλέον συνειδητοποιήσει ότι η Κίνα είναι τώρα πια ικανή να παράγει άριστα

ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά προϊόντα σε πολύ χαμηλότερες τιμές. Η αύξηση της κινεζικής κατανάλωσης έχει αναμφισβήτητα συνεισφέρει στην αύξηση των τιμών πετρελαίου, προκαλώντας μια κρίση στους κόλπους των καταναλωτών των ΗΠΑ, που έχουν ήδη αρχίσει να συνειδητοποιούν πόσο μη οικονομική έχει γίνει η υπερκατανάλωση φυσικού αερίου. Αλλά τα καλύτερα μένουν να έρθουν, δεδομένου ότι μιλάμε για μια χώρα 1,3 δις κατοίκων, συγκρινόμενων με τα μόλις μετά βίας 300 εκατομμύρια κατοίκων των ΗΠΑ.

Στο στρατιωτικό επίπεδο, επίσης, η Κίνα δεν είναι κάτι το αστείο. Οι στρατιωτικές δαπάνες της Κίνας έρχονται δεύτερες μετά από αυτές των ΗΠΑ και οι ειδικοί του Πενταγώνου – που μελετούν πιθανά σενάρια ενός μελλοντικού πολέμου με την Κίνα – πιστεύουν ότι αυτή η χώρα έχει τις καλύτερες στρατηγικές προοπτικές ώστε να συναγωνιστεί τις ΗΠΑ καθώς και μια καταστρεπτική στρατιωτική τεχνολογία η οποία θα ήταν ικανή να αντισταθμίσει το παραδοσιακό αβαντάζ των ΗΠΑ. Δεν είναι τυχαίο ότι (σύμφωνα με νέα που δημοσιεύτηκαν στη διάρκεια των πρόσφατων Ολυμπιακών Αγώνων) οι περισσότεροι κινεζικοί πύραυλοι στοχεύουν τις ΗΠΑ.

Μετά έρχεται η μετα-Γιέλτσιν Ρωσία, η οποία έχει ορθοποδήσει λίγο ως πολύ κατά την περίοδο Πούτιν, έχοντας επιτρέψει στο επίπεδο του να είναι μια από τις μεγάλες δυνάμεις, αν και ακόμα σε τοπικό επίπεδο. Επί 5 χρόνια τώρα, η ρωσική οικονομία έχει αναπτυχθεί ραγδαία (αναπτύσσεται τουλάχιστον κατά 7% ετησίως) εν μέρει χάρη στις γρήγορα αυξανόμενες τιμές ενέργειας. Τα δυο τρίτα του εισοδήματος της χώρας καθώς και σχεδόν το μισό ρωσικό ισοζύγιο προέρχονται από τις πωλήσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου και η ανάπτυξή της έχει προέλθει από αυτές, έχοντας επιτρέψει στη Ρωσία να συσσωρεύσει εκατοντάδες εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων σε χρυσό και εξωτερικό συνάλλαγμα, ξεπληρώνοντας το εξωτερικό χρέος στο ΔΝΤ και καταρτίζοντας ένα εντυπωσιακό πρόγραμμα μακρο-οικονομικής και νομισματικής σταθεροποίησης. Ωστόσο, οικονομικά μιλώντας, η Ρωσία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ακόμα υγιής χώρα, δεδομένου ότι τα προ-κεφαλαιακά εισοδήματά της είναι ακόμα πολύ χαμηλά, γύρω στο 35% της Ε.Ε. και του 25% των ΗΠΑ. Επιπλέον, η ρωσική παγκόσμια οικονομία είναι επικίνδυνα εύθραυστη εξαιτίας της μεγάλης εξάρτησής της από το εμπόριο πετρελαίου και αερίου, στην οποία πρέπει να προσθέσουμε το χαμηλό επίπεδο οικονομικής ποικιλότητας τα τελευταία χρόνια και την άσχημη κατάσταση της κατασκευαστικής της βιομηχανίας που βρίσκεται σε αρκετά αδύναμο σημείο και σε συγκεκριμένους τομείς της έχει μάλλον καταρρεύσει. Πρέπει να ειπωθεί, πάντως, ότι κάθε μέλλον εξαρτάται από τις τιμές ενέργειας και που στη θεωρία μπορούν να αντισταθμιστούν με τη χρήση των τεράστιων πηγών που έχουν συσσωρευτεί εδώ και καιρό καθώς και μέσω της αύξησης των δημοσίων επενδύσεων σε συγκεκριμένους τομείς. Υπάρχει επίσης και ο άγνωστος παράγοντας του πληθωρισμού.

Φυσικά, είναι η άμβλυση των ΗΠΑ που θέτει την υπόσχεση για μια τέτοια συμφωνία, με τη Ρωσία να μην είναι πλέον η σταχτοπούτα που ήταν κάποτε. Με άλλα λόγια, είναι αρκετά γνωστό ότι ο πόλεμος στο Ιράκ προκάλεσε αύξηση των τιμών του αργού πετρελαίου αποκλείοντας ακόμα την αύξηση της κινεζικής κατανάλωσης. Έτσι, τα αποτελέσματά της δεν μπορούν να αποκλείσουν τον τομέα των υδρογονανθράκων, με συνέπεια στο τέλος η αύξηση αυτή να είναι τόσο σημαντική που ακόμα και η οικονομία των ΗΠΑ δεν θα μπορούσε να την αντέξει, κάτι που ευνόησε τα μέγιστα τη Ρωσία και την Gazprom. Όπως έχουμε ήδη πει, η κατάσταση αυτή επέτρεψε στη Ρωσία να κάνει τεράστιες προόδους στην αποπληρωμή του εξωτερικού της χρέους, από το 80% του ΑΕΠ στο 25-20%. Είναι μια κατάσταση που έχει επιτρέψει μια ανοδική πορεία της ρωσικής οικονομίας κατά κάποιο τρόπο.

Η Ρωσία όχι μόνο πραγματοποιεί μια ανασυγκρότηση της στρατιωτικής της δύναμης, αλλά ακόμα και κατά πιο σημαντικό τρόπο, επιζητά μια οικονομική αναδιοργάνωση αυτού του μορφώματος εξακολουθεί να ονομάζεται Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών. Με την ουκρανική Naftogaz εκτός συναγωνισμού, λόγω των τεράστιων χρεών της, η Ρωσία μπορεί να προχωρήσει στην υλοποίηση των σχεδίων της για την κατασκευή (με κόστος 5 εκατομ. ευρώ) ενός αγωγού αερίου που να πηγαίνει τόσο μακριά όσο η Βαλτική Θάλασσα ώστε να προμηθεύει τη Γερμανία και τη Βρετανία, αποκόπτοντας έτσι την Τουρκία, την Πολωνία και την Ουκρανία με έναν τρόπο σαν να θέτει το αέριο της Κεντρικής Ασίας υπό τον έλεγχό της. Εξαιτίας της εξάρτησης της Ε.Ε. σε αέριο από τη Ρωσία δεν μπορούμε να αποκλείσουμε την πιθανότητα να ενισχυθεί το ρούβλι έναντι του ευρώ. Σε κάθε περίπτωση, τα νέα νομισματικά αποθέματα της Ρωσίας θα επιτρέψουν στη Μόσχα να αναλάβει έναν πιο έντονο ρόλο και ηγεμονία στα ευρωασιατικά κράτη της πρώην ΕΣΣΔ. Έχει επίσης επιτρέψει στη Ρωσία να βελτιώσει τις οικονομικές της σχέσεις με την Ινδία (της οποίας είναι πλέον ο μεγαλύτερος προμηθευτής όπλων) και την Ιαπωνία.

Αν και η Κίνα προηγείται επί του παρόντος της Ρωσίας στον τομέα των εξαγωγών – και ειδικά στο χώρο των τηλεπικοινωνιών, των μεγάλων έργων υποδομής και των δημοσίων επενδύσεων – η Ρωσία σημειώνει τεράστια πρόοδο στον τομέα της πληροορκής όπου έχει ανάπτυξη κατά περίπου 50%. Έχει υπολογιστεί ότι το 2010 η Ρωσία θα είναι σε θέση να κερδίζει γύρω στα 15 δις δολάρια από τις εξαγωγές τεχνολογίας πληροφορικής, γινόμενη η ηγέτιδα δύναμη στον τομέα αυτό σε παγκόσμιο επίπεδο. Δέκα χρόνια πριν από όλα αυτά, δεν κερδίζε παραπάνω από \$200 εκατομμύρια. Είναι λίγοι αυτοί που γνωρίζουν σήμερα ότι το ένα τρίτο των προγραμμάτων της Microsoft παρασκευάζεται από Ρώσους εργάτες (στη Ρωσία και το εξωτερικό) και ότι η Ρωσία είναι αυτή τη στιγμή ο τρίτος μεγαλύτερος εξαγωγέας στον τομέα αυτό, μετά την Κίνα και την Ινδία.

Ας εξετάσουμε τα γεγονότα στην Γεωργία και Οσετία. Δεν νομίζω ότι υπάρχει αμφιβολία ότι αποτελούν μέρος των ενδο-ιμπεριαλιστικών συγκρούσεων ανάμεσα στις Ρωσία και τις ΗΠΑ, ακόμα και εάν συγκεκριμένοι παράγοντες δείχνουν το αντίθετο. Μετά την καταστροφική περίοδο που ακολούθησε την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία δεν εκπλήρωσε ποτέ την εσωτερική της αναδιοργάνωση και δεν φαίνεται ότι είναι σε θέση να εμπλακεί σε έναν ιμπεριαλιστικό ανταγωνισμό με τις ΗΠΑ, ειδικά έξω από τη γεωγραφική της περιοχή. Οι νέες πρωτοβουλίες της και η σύναψη διεθνών οικονομικών και πολιτικών σχέσεων είναι μέρος της επεκτατικής της φάσης, που είναι μεν αληθινή, αλλά όπως είναι η κατάσταση προς το παρόν είναι περισσότερο αμυντική παρά επιθετική. Είναι αμυντική εξαιτίας της πολύ καλά μελετημένης και ενορχηστρωμένης περικύκλωσής της από τις ΗΠΑ, οι οποίες έχουν ήδη υπό τον έλεγχό τους τα καθεστώτα του Κιργιστάν και του Ουζμπεκιστάν, δηλαδή σ' αυτή την ίδια την Κεντρική Ασία που έλεγχε το 2002 η Ρωσία. Επίσης, αν και η κίνηση ματ σε βάρος της Ρωσίας δεν πραγματοποιήθηκε ακόμα, να πούμε ότι οι Βαλτικές Χώρες, η Αρμενία, το Αζερμπαϊτζάν, η Γεωργία και η Ουκρανία έχουν ήδη φιλοαμερικανικές κυβερνήσεις. Υπάρχει και το ζήτημα των εγκαταστάσεων των αμερικανικών πυρραύλων στην Πολωνία, και ακόμα η σκληρή πίεση των ΗΠΑ στην Ουκρανία και τη Γεωργία να γίνουν μέλη του ΝΑΤΟ. Πράγματι, δεν υπάρχουν δικαιολογίες για την αντίδραση της Ρωσίας όσον αφορά την επίθεση της Γεωργίας στην αποσχιστική Οσετία, μια χώρα που η Δύση αρνείται το δικαίωμά της στον πολιτικό αυτοκαθορισμό, κάτι που ήταν τόσο ευτυχής να επιβάλλει στο Κόσοβο ενάντια στη Σερβία με μαζικούς βομβαρδισμούς (τους πρώτους ενάντια σε ευρωπαϊκή χώρα από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο). Και είναι φυσικά σίγουρο ότι η ρωσική θαραλλέα υπεράσπιση του αυτοκαθορισμού της Οσετίας συνοδεύεται με μια καλή δόση υποκρισίας, δεδομένου ότι αυτή η ίδια η Ρωσία αρνείται στην Τσετσενία το ίδιο πράγμα που επιζητά και η Οσετία. Αλλά αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο γίνονται όλα. Η real politik είναι ένα πράγμα, αλλά η σταθερότητα είναι ένα άλλο. Πέρα από στιδήπτε άλλο, είναι λυπηρό να βλέπεις τους λαούς να εμπλέκονται σε όλες αυτές τις εθνικιστικές διαμάχες (και στην εκπλήρωση των οικονομικών συμφερόντων που υποβόσκουν και τα οποία είναι ολοκληρωτικά ασύνδετα με τα δικά τους σύμπεροντα) μην αναπτύσσοντας κάθε είδος κινήματος που να επιζητά την εκπλήρωση των πραγματικά κοινωνικών τους ενδιαφερόντων.

Αλλά για τη Ρωσία υπάρχει ένας πρωταρχικός χώρος ενδιαφέροντος που είναι ευαίσθητος για την ιμπεριαλιστική ανάπτυξη: το ενεργειακό ζήτημα. Εκτός από τη σύνδεση με τις αμυντικές ανάγκες της Ρωσίας, το πρόβλημα της Οσετίας-Γεωργίας συνδέεται κατευθείαν με τον υπό κατασκευή αγωγό BTC (Baku-Azerbaijan-Turkey, διαμέσου Tbilisi της Γεωργίας) που διασχίζει τα σύνορα της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Το Αζερμπαϊτζάν και η Γεωργία είναι ήδη προτεκτοράτα των ΗΠΑ, συνδεδεμένα στρατιωτικά με το Ισραήλ, το οποίο, με τη σειρά του, έχει τα δικά του ενδιαφέροντα στις πετρελαιοπηγές των Αζέρων που παράγουν σχεδόν το 20% των αναγκών σε πετρέλαιο. Έτσι η Ρωσία

συμμετέχει στον παγκόσμιο ενεργειακό ανταγωνισμό, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι δεν χρειάζεται να εισάγει πετρέλαιο ή φυσικό αέριο. Και όχι μόνο αυτό, αλλά χρειάζεται να ελέγχει τη μεταφορά ενεέργειας, ειδικά προς την Ευρώπη. Και δεν είναι καθόλου παράλογο να πιστεύουμε ότι η ενδυναμωση του ελέγχου αυτού μπορεί να ενδυναμώσει, επίσης, τη θέση της Ρωσίας και να επιτρέψει στη Μόσχα να ανοικοδομηθεί ως μια από τις μεγάλες δυνάμεις, σε βάρος της επιρροής των ΗΠΑ στην περιοχή. Βρισκόμαστε σε μια φάση όπου τα παγκόσμια αποθέματα πετρελαίου, φυσικού αερίου, ουρανίου και χαλκού και κοβαλτίου (για βιομηχανικές ανάγκες) ελαττώνονται και ο έλεγχός τους έχει καταστεί προτεραιότητα ζωτικής σημασίας για τις μεγάλες οικονομίες.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι ΗΠΑ στάθηκαν ικανές να βάλουν επίσης στο χέρι και τα πετρέλαια του Ιράν (όπως και αυτά του Ιράκ, χωρίς βέβαια να ξεχνάμε ότι το Ιράκ είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πετρελαιοπαραγωγός χώρα στον κόσμο) και να υποβιβάσουν τις ασιατικές χώρες του Καυκάσου, τόπο κατασκευής των νέων αγωγών, στην κατηγορία των πειθήνιων εκείνων υπηρετών των ΗΠΑ, και έτσι τα πάντα είναι έτοιμα για τη δημιουργία του ονείρου των Γιάνκηδων κατά τη διάρκεια του 21ου αιώνα ώστε να είναι και αυτός αμερικανικός αιώνας όπως και ο προηγούμενος. Όσον αφορά τη σημερινή παγκόσμια κατάσταση, το όνομα του νέου επόμενου κατοίκου του Λευκού Οίκου δεν είναι συγκεκριμένα και τόσο σημαντικό, γιατί, ενώ είναι αλήθεια ότι ο αντικειμενικός στόχος των Αμερικανών είναι η κινητήρια δύναμη πίσω από την παρούσα διαχείρησή τους, συνδεόμενη όπως είναι με το Τεξανό λόμπι πετρελαίου, είναι κατά τον ίδιο τρόπο αλήθεια ότι κάθε πρόεδρος των ΗΠΑ στο άμεσο μέλλον θα πρέπει να ασχολείται με ό,τι θεωρείται ειδική οικονομία και στρατηγική ανάγκη για τις ΗΠΑ (μια χώρα και μια οικονομία που σήμερα περνά μια σοβαρή κρίση, με ένα τρομακτικό επίπεδο εξωτερικού χρέους, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου το χρωστά στην Κίνα). Εάν το σχέδιο αυτό πραγματοποιείτο, τα ασφυκτικά για την Κίνα και τη Ρωσία αποτελέσματα θα είχαν προφανείς συνέπειες. Ο μεγάλος κίνδυνος μιας τέτοιας κατάστασης δεν εξαρτάται μόνο από την στρατιωτική υπεροχή των ΗΠΑ, αλλά επίσης και από το γεγονός ότι η ολοκληρωτική επικράτηση των συγκεκριμένων μακρο-οικονομικών και στρατιωτικών συμφερόντων των ΗΠΑ είναι ακριβώς το επίσημο δόγμα στην Ουάσινγκτον. Είναι ένα είδος ενός παγκοσμιοποιημένου Δόγματος Μονρόε που θα μπορούσε να οδηγήσει ακόμα και σε τοπική χρήση πυρηνικών όπλων.

Σήμερα οι ΗΠΑ όχι μόνο διαχειρίζονται με αυτόν τον τρόπο τις εξωτερικές τους υποθέσεις, αλλά πρέπει επίσης να ρίξουμε μια ματιά και στο οικονομικό τους σύστημα, με το οποίο συμβαίνει ένα πράγμα (που αποτελεί ταυτόχρονα και ελπίδα) ότι η ιστορική παρακμή που ακολουθεί συνήθως μια περίοδο ακμής (κυριαρχίας) είναι δυνατό να συμβεί και στην περίπτωση των ΗΠΑ. Τα πράγματα πάνε από το κακό στο χειρότερο για τις ΗΠΑ, την οικονομία τους και το λαό τους. Η βασιλεία της εύκολης ζωής που ακολούθησε τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο βρίσκεται ήδη υπό σοβαρή απειλή. Η συνεισφορά των ΗΠΑ στην παγκόσμια παραγωγή είναι γύρω στο 23%. Οι ΗΠΑ είναι η χώρα εκείνη με το μεγαλύτερο

εξωτερικό χρέος και τις χρηματο-οικονομικές μεταβολές και η Ευρώπη, η Κίνα και η Ιαπωνία έχουν αποδειχθεί ζωτικοί πυροσβέστες των κινδύνων που συνεπάγεται το αμερικανικό έλλειμα. Η οικονομική ανάπτυξη των ΗΠΑ βασίζεται κατά κύριο λόγο στην ανάλογη συμπεριφορά της αμερικανικής οικογένειας που παραμένει στο επίπεδο του παραμυθιού “Ο γρύλλος και το μυρμήγκι”, δηλαδή, η κατανάλωση είναι μεγαλύτερη από την παραγωγή, με αποτέλεσμα ο μέσος όρος χρέους των Αμερικανών πολιτών να βρίσκεται στο πάνω από το 110% του ετήσιου εισοδήματός τους, κάτι που συνεπάγεται αυξήσεις στο ποσοστιαίο επίπεδο των κερδών πάνω στο χρέος ως μέρος της μέσης κατανάλωσης. Η σειρά των εκρηκτικών χρηματο-οικονομικών ψευδαισθήσεων περί ύφεσης κ.λπ. δεν έχουν κατασιγάσει την κατάσταση και η πτώχευση εξακολουθεί να βρίσκεται προ των πυλών. Οι ΗΠΑ είναι μια οικονομική και χρηματική δύναμη που βρίσκεται σε σοβαρή κρίση και οι ηγέτες της γνωρίζουν πολύ καλά ότι ο χρόνος είναι εναντίον τους. Και αυτό αυξάνει μόνο τον κίνδυνο υιοθέτησης τυχοδιωκτικών πολιτικών που θα έχουν τραγικά αποτελέσματα.

Σημείωση: 1. Οι ΗΠΑ προμηθεύουν γύρω στο ένα τρίτο της πετρελαϊκής παραγωγής στον κόσμο, αλλά εδώ και κάποιο διάστημα έχουν μεταβληθεί σε εισαγωγέα και μάλιστα εξαρτημένο.

*Το κείμενο γράφτηκε από το μέλος της ιταλικής αναρχοκομμουνιστικής FdCA Pier Francesco Zarcone τον Αύγουστο του 2008 και δημοσιεύτηκε στο www.anarkismo.net Στα ελληνικά μεταφράστηκε ένα μήνα σχεδόν μετά, από “ούτε θεος-ούτε αφέντης”.

www.fdca.it